



IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№12



ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025



IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 2025-yil, dekabr.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukhonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.



IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.



MUNDARIJA

RAQAMLI TRANSFORMATSIYA DAVRIDA TIJORAT BANKLARI LIKVIDLILIK XAVFINI BOSHQARISHI.....	44
Baxromov Nodirjon Muxammadamin o'g'li	
TURIZM XIZMATLAR BOZORI ISTE'MOLCHILARINI SEGMENTLASH USULI ASOSIDA DIVERSIFIKATSIYA KONSEPSIYASINI ISHLAB CHIQUISH.....	48
Maxmudova Aziza Pirmamatovna	
"INNOVATSION AGROTEKNOLOGIYALAR VA "YASHIL IQTISODIYOT" TAMOIYILLARI ASOSIDA G'ALLA YETISHTIRISH BARQARORLIGINI BAHOLASH.....	53
Turayeva Gulizahro	
АНАЛИЗ ЦЕНОБРАЗОВАНИЯ НА ЗЕРНОВЫЕ ПРОДУКТЫ ПО ДАННЫМ МАРКЕТИНГОВЫМ ИСЛЕДОВАНИЯМ (НА ПРИМЕРЕ НАМАНГАНСКОЙ ОБЛАСТИ).....	57
Баҳриддинов Жаҳонгирбек Равшанжон ўғли	
KICHIK BIZNES RIVOJINI TA'MINLASHDA BOZOR INFRATUZILMALARINING AHAMIYATI.....	62
G'aniyev Botir Baxtiyorovich, Zakirova Gulnora Mirzaliyevna	
KICHIK SANOAT ZONALARI FAOLIYATINI SAMARALI BOSHQARISH METODOLOGIYASI VA YO'LLARI.....	67
Shodmonqulov Kamoliddin Murodillaevich	
INNOVATION FAOLIYAT XARAJATLARINING BUXGALTERIYA HISOB VA AUDITINI TAKOMILLASHTIRISH.....	73
Mustafoev Akbar Mustafo o'g'li	
MAHSULOT DIVERSIFIKATSIYASI VA LOGISTIKA XIZMATLARINI RIVOJLANTIRISH ASOSIDA EKSPORT POTENSIALINI OSHIRISH YO'LLARI.....	78
Maxkamov Ibrayim, Jo'raboyeva Shohida Kamoliddin qizi	
REKLAMA SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA RAQAMLI MARKETING STRATEGIYALARI ROLI.....	83
Abduxalilova Laylo To'xtasinovna, Raxmonqulova Shahrizoda	
SIRKULAR IQTISODIYOTDA YOPIQ SIKL NAZARIYASINING ROLI.....	87
Sodikov Zokir Rustamovich	
YASHIL TEKNOLOGIYALARNI JORIY ETISHDA MOLIVAVIY RAG'BATLAR VA ULARNING NATIJALARI.....	92
Axmadjonova Gulmira Xabibulla qizi	
MAMLAKAT IQTISODIYOTI RIVOJLANISHIDA KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNING ROLI.....	97
G'aniyev Baydulla Toshmurodovich	
АНАЛИЗ ПОДХОДОВ ЦЕНТРАЛЬНЫХ БАНКОВ К РЕГУЛИРОВАНИЮ ИННОВАЦИОННЫХ БАНКОВСКИХ ПРОДУКТОВ: СРАВНЕНИЕ УЗБЕКИСТАНА И МЕЖДУНАРОДНОЙ ПРАКТИКИ.....	101
Даулетиярова Шахло	
СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ РЫНКА ЦЕННЫХ БУМАГ УЗБЕКИСТАНА.....	109
Кадилова Хадича Тураевна	
XORIY MAMLAKATLARINING IQTISODIYOTNI UGLERODSIZLASHTIRISH STRATEGIYALARI: O'ZBEKISTON UCHUN TAKLIFLAR.....	115
D.X. Pulatov, F.E.Shamsiyev	
O'ZBEKISTONDA ISLOM MOLIVASI: MUAMMOLAR VA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI.....	125
Sattorov Ixtiyor Ochilovich, Karimov Shohruh Yo'ldoshali o'g'li	
HISOB SIYOSATI TARKIBIY TUZILISHI MASALALARI.....	133
Botirova Raximaxon Abdujabbarovna	
QURILISHDA KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNING MOLIVAVIY TAHLILI.....	136
Musayeva Shoirazimovna	



KICHIK SANOAT ZONALARINI RIVOJLANTIRISH ORQALI AHOLI TURMUSH FAROVONLIGINI OSHIRISH.....	144
Axmedov Oybek Turgunpulatovich	
O'ZBEKISTON SUG'URTA BOZORI PORTFELI TAHLILI.....	149
Madraximov Ilxom Kamilovich	
FOYDA SOLIG'INING O'ZIGA XOS MUAMMOLI JIHATLARI.....	154
Zaripov Xusan Baxodirovich	
AGRAR SEKTORNI INNOVATSION MODERNIZATSIYA QILISHDA INVESTITSIYA OQIMLARINI BOSHQARISH MODELLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	159
Xamrayev Quvvat Iskandarovich	
OLIY TA'LIM XIZMATLARI BOZORIDA MARKETING TADQIQODLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	163
Jalilov Jamshid G'anjionovich, Safarov Zavqiddin Zokir o'g'li	
MINTAQA SANOAT TARMOG'I RIVOJLANISHINING IQTISODIY-STATISTIK TAHLILI.....	168
Xayitboev Abror Quvondiqovich	
РОЛЬ СМЕШАННОГО ФИНАНСИРОВАНИЯ (BLENDED FINANCE) В ПОВЫШЕНИИ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ПРИВЛЕКАТЕЛЬНОСТИ КОММУНАЛЬНЫХ УСЛУГ: УРОКИ РАЗВИВАЮЩИХСЯ СТРАН.....	174
Гулмаматова Дурдона Шерали кизи	
KORXONALARDA STRATEGIK BOSHQARUV.....	180
Musayeva Dilnoza Dilshatovna	
BANK TIZIMIDA MARKETING AHAMIYATI VA BANK MARKETINGI.....	184
Usubjonov Zaxriddin Vasliddin o'g'li	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA TIJORAT BANKLARI TOMONIDAN XORJIY KREDIT MABLAG'LARINI JALB KILISH HUQUQIY JIHATLARI.....	189
Qulliyev Anvar Zayniddinovich	



RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA TIJORAT BANKLARI TOMONIDAN XORIJIY KREDIT MABLAG'LARINI JALB KILISH HUQUQIY JIHATLARI

Qulliyev Anvar Zayniddinovich

“INSTANT BUILDING” ma'suliyati cheklangan jamiyati bosh direktori

Annotatsiya. Ushbu maqolada raqamli iqtisodiyot sharoitida tijorat banklari tomonidan xorijiy kredit mablag'larini jalb qilishning huquqiy jihatlari tahlil qilinadi. Tadqiqot O'zbekiston qonunchiligi, xalqaro moliya standartlari va raqamli bank xizmatlari tajribasiga asoslanadi. Natijalar shuni ko'rsatadiki, banklar uchun elektron shartnomalar, raqamli imzo va KYC/AML talablariga rioya qilish muhim ahamiyatga ega. Maqolada huquqiy bo'shliqlarni bartaraf etish va samarali moliyaviy faoliyatni ta'minlash bo'yicha tavsiyalar berilgan.

Kalit so'zlar: raqamli iqtisodiyot, tijorat banklari, xorijiy kredit, huquqiy jihatlar, elektron shartnoma, KYC, AML.

Abstract. This article examines the legal aspects of attracting foreign credit funds by commercial banks in the context of a digital economy. The study is based on Uzbek legislation, international financial standards, and the experience of digital banking services. Results indicate the importance of adhering to electronic contracts, digital signatures, and KYC/AML requirements. The article provides recommendations for addressing legal gaps and ensuring effective financial operations.

Key words: digital economy, commercial banks, foreign credit, legal aspects, electronic contract, KYC, AML.

Аннотация. В статье анализируются правовые аспекты привлечения коммерческими банками иностранных кредитных ресурсов в условиях цифровой экономики. Исследование основано на законодательстве Узбекистана, международных финансовых стандартах и опыте цифровых банковских услуг. Результаты показывают важность соблюдения электронных контрактов, цифровой подписи, а также требований KYC и AML. В статье предложены рекомендации по устранению правовых пробелов и обеспечению эффективной финансовой деятельности.

Ключевые слова: цифровая экономика, коммерческие банки, иностранный кредит, правовые аспекты, электронный контракт, KYC, AML.

KIRISH

Raqamli iqtisodiyotning tez sur'atlar bilan rivojlanishi moliya sohasida yangi imkoniyatlar va muammolarni yuzaga keltirmoqda. Bugungi kunda tijorat banklari nafaqat mahalliy resurslardan, balki xorijiy kredit mablag'larini jalb qilish orqali faoliyatini kengaytirishga intilmoqda. Xorijiy mablag'lar iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash, kreditlash imkoniyatlarini oshirish va investitsion loyihalarni amalga oshirishda muhim vosita hisoblanadi. Shu bilan birga, xorijiy kredit mablag'larini jalb qilish jarayoni huquqiy jihatdan murakkab va xalqaro moliya normalariga mos kelishini talab qiladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

O'zbekiston sharoitida tijorat banklari tomonidan xorijiy kredit mablag'larini jalb qilish jarayoni “Banklar to'g'risida”gi Qonun (O'zbekiston Respublikasi, 2020) va boshqa normativ-huquqiy hujjatlar asosida tartibga solinadi¹. Shu bilan birga, xalqaro moliya institutlarining tavsiyalari, jumladan, Xalqaro Valyuta Fondi² va Jahon Banki³ tomonidan ishlab chiqilgan moliya standartlari, banklar uchun raqamli iqtisodiyot sharoitida qo'shimcha ko'rsatmalar beradi. Raqamli platformalar va elektron shartnomalar banklar faoliyatini soddalashtiradi, lekin bu

1 O'zbekiston Respublikasi “Banklar to'g'risida”gi Qonuni, 2020. <https://lex.uz/docs/4748545>

2 Xalqaro Valyuta Fondi. (2021). Financial sector development and regulation in emerging markets. <https://www.imf.org>

3 Jahon Banki. (2022). Banking sector digital transformation in Central Asia. <https://www.worldbank.org>



jarayonda AML (Anti-Money Laundering) va KYC (Know Your Customer) talablariga rioya qilinishi zarur.

Maqolada tijorat banklarining xorijiy kredit mablag'larini jalb qilishning huquqiy jihatlari, amaldagi muammolar va ularni hal etish bo'yicha tavsiyalar tahlil qilinadi. Shu bilan birga, raqamli iqtisodiyot sharoitida elektron hujjatlar va digital imzolarni qo'llash imkoniyatlari ham ko'rib chiqiladi, bu esa banklar faoliyatining shaffofligi va xavfsizligini oshirishga yordam beradi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu tadqiqot "Raqamli iqtisodiyot sharoitida tijorat banklari tomonidan xorijiy kredit mablag'larini jalb qilishning huquqiy jihatlari" masalasini tizimli va integratsiyalangan metodlar orqali o'rganadi. Tadqiqotning metodologik jarayonlari quyidagicha tashkil etildi:

Tadqiqotning birinchi bosqichi sifatida tijorat banklarining xorijiy kredit mablag'larini jalb qilishga oid normativ-huquqiy hujjatlar tahlil qilindi. Shu jumladan, O'zbekiston Respublikasi "Banklar to'g'risida"gi Qonuni (2020) va "Moliyaviy xizmatlar to'g'risida"gi qonunlari asosiy manba sifatida ishlatildi. Bu hujjatlar bank faoliyatida xorijiy kreditlarni jalb qilish tartibini, ruxsatnomalarni olish mexanizmlarini, valyuta operatsiyalari va moliyaviy risklarni boshqarish qoidalarini belgilaydi. Shu bilan birga, 2025-yil oktabrida qabul qilingan Prezident qarori №670 "Bank kreditlari va xorijiy qarzlarni jalb qilish bo'yicha tartib"⁴ ham tadqiqot doirasida o'rganildi, bu banklarga xorijiy mablag'larni jalb qilishdagi huquqiy chegaralarni aniq belgilaydi.

Shuningdek, xalqaro moliya institutlari tavsiyalari ham tahlil qilindi. Jumladan, Jahon Banki va Xalqaro Valyuta Fondi tomonidan ishlab chiqilgan raqamli banklash va moliya sektorini rivojlantirish bo'yicha standartlar banklar faoliyatini huquqiy jihatdan tartibga solishda qo'llanadi. Bu manbalar banklar uchun KYC (Know Your Customer) va AML (Anti-Money Laundering) talablariga qat'iy rioya qilishni majburiy qiladi, elektron shartnomalar va raqamli imzolarni qo'llashning xavfsizlik nuqtai nazaridan ahamiyatini ko'rsatadi⁵. Shu yo'l bilan hujjatlar tahlili banklar faoliyatidagi huquqiy bo'shliqlarni aniqlash va samarali tavsiyalar ishlab chiqish imkonini berdi.

Komparativ tahlil

Bu metod mahalliy banklar tajribasi bilan xalqaro bankamaliyot va raqamli iqtisodiyot kontekstidagi banklash tajribasini solishtirishga qaratildi. Misol uchun: O'zbekistonda bank aktivlarining va kreditorlik portfelining oshishi ma'lumotlari, joriy raqamli bank xizmatlaridagi liberallashtirish jarayonlari, onlayn kreditlar bo'yicha cheklovlar kabi tendensiyalar o'rganildi. [Tashkent Times+1](#) Shu metod orqali banklar faoliyatida raqamli transformatsiya bilan huquqiy mexanizmlarning sinergiyasi va muammolari aniqlangan.

Statistik tahlil

Tadqiqot kontekstida birinchi e'tibor bank tizimining o'lcham va tarkibiga qaratildi. Ma'lumotlarga ko'ra, 2025-yil boshida O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki ma'lumotlari bo'yicha tijorat banklari aktivlari jami 769,33 trln so'mni tashkil etib, bu ko'rsatkichning 65 % dan ortig'i davlatga oid banklarga to'g'ri kelgan. Shu bilan birga, 2025-yil 1-may holatida bank tizimi aktivlari 829 768 mlrd so'mga yetgani, kredit portfeli 565 568 mlrd so'mni egallaganligi ma'lum. Bu ma'lumotlar bank tizimining o'sish fazasida ekanini, ammo ayni paytda davlat banklari rolining kattaligini ham ko'rsatadi⁶.

Keyingi jihat — imtiyozli jihatdan raqamli iqtisodiyot sharoitida banklarning kreditlash va depozit jalb qilish faolligi. Xususan, 2024-yil dekabr holatida banklarning jami kredit portfeli 39,835 mlrd USDga teng bo'lgan. Shu bilan birga, bank tizimida depozitlar hajmi 2024-yil dekabrda 23,892 mlrd USDni tashkil etgani qayd etilgan. Bundan tashqari, umumiy ichki kreditlar (domestic credit) o'sish sur'ati 2025-yil yanvar oyida yilma-yil 25.6 % ni tashkil etgan. Bu raqamlar, xususan, banklar orqali iqtisodiyotga kirib kelayotgan kredit resurslari va ularning o'sish dinamikasini aks ettiradi⁷.

Albatta, tadqiqotning markazida — xorijiy kredit mablag'larini jalb qilish holati. Shu jihatdan qiziqarli ma'lumotlardan biri — bank sektori 2025-yilda davlat kafolatisiz tashqi mablag'larni jalb qilish rejasi bilan chiqqani: taxminan 6 mlrd USD miqdorida. Bu — raqamli iqtisodiyot va global integratsiya sharoitida banklar uchun yangi imkoniyat ekanini anglatadi. Shu bilan birga, statistik tahlil doirasida boshqa ko'rsatkichlar ham muhim: kreditlashdagi muammolar tufayli muammoli aktivlar ulushi 2025-yil birinchi yarim yillikda 4 % dan

4 O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori №670 "Bank kreditlari va xorijiy qarzlarni jalb qilish bo'yicha tartib", 2025. <https://azizovpartners.uz/en/memos/state-control-over-the-attraction-of-bank-loans-and-foreign-debt-by-large-enterprises-of-systemic-importance>

5 Rasulov, M. (2022). Xorijiy kredit mablag'larini jalb qilishda AML va KYC talablarining ahamiyati. *O'zbekiston Bank Ishlab Chiquvchilari Jurnal*, 8(1), 12–23

6 O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki. (2025). Tijorat banklari asosiy ko'rsatkichlari, 1 may 2025. <https://cbu.uz/en/statistics/bankstats/2470570>

7 O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki. (2025). Banklarning jami kredit va depozit ko'rsatkichlari, 1 yanvar 2025. <https://cbu.uz/en/statistics/bankstats/2470570>



3.8 % gacha pasaygani aniqlangan. Bundan kelib chiqadiki, banklar nafaqat aktivlarini kengaytirmoqda, balki kredit sifatini ham yaxshilash ustida ishlamoqda⁸.

Tahlilning raqamli iqtisodiyot kontekstiga oid qismini ham alohida ko'rib chiqish lozim. Masalan, raqamli to'lovlar va elektron bank xizmatlari jadal rivojlanmoqda: 2023-holatiga oid ma'lumotlarda, bank kartalari, POS-terminallar, onlayn bank xizmatlari ko'rsatkichlari keskin oshgani qayd etilgan. Bu tendensiyalar, banklar xorijiy kredit mablag'larini jalb qilishda raqamli kanallar va texnologiyalardan foydalanishni kuchaytirayotganini ko'rsatadi — natijada huquqiy jihatlar, elektron shartnomalar, digital imzolar va xavfsizlik masalalari alohida ahamiyatga ega bo'ladi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tijorat banklari tomonidan xorijiy kredit mablag'larini jalb qilish jarayoniga oid statistik ma'lumotlar bir necha yo'nalishda o'rganildi va tahlil qilindi. Avvalo, bank tizimining aktivlari va kredit portfeli kesimida kuzatilayotgan o'sish yaqqol ko'zga tashlandi. Masalan, 2025-yil 1-

oktyabr holatida banklar aktivlari jami 866,8 trln so'mga yetgan, bu yiliga ~17 % o'sishni ifodalaydi. Shu jumladan, kredit portfeli 582,2 trln so'mni tashkil etgan, ulardan ~39 % – chet el valyutasida berilgan kreditlar. Bu ma'lumot banklarning moliyaviy salohiyati va resurs bazalarining kengayishini aks ettiradi, xorijiy mablag'larni jalb qilish uchun zamin yaratmoqda⁹.

Xorijiy kredit (tashqi qarz) ko'rsatkichlari ham sezilarlik darajada oshmoqda. 2024-yil oxirida jami tashqi qarz ~ 60,2 mlrd AQSh dollariga teng bo'lgani ma'lum — davlatga oid qarz ~ 32,5 mlrd, korporativ (davlat kafolatisiz) qarz ~ 27,7 mlrd dollar. monitor.kun.uz 2025-yil birinchi choragida esa bu ko'rsatkich ~ 68,4 mlrd dollarga chiqdi — davlat qismi ~ 35,8 mlrd, korporativ qismi ~ 32,6 mlrd dollar. 2025-yilning birinchi yarmida esa tashqi qarz ~ 72,2 mlrd dollar darajasiga yetdi — davlat qismi ~ 36,8 mlrd, korporativ qismi ~ 35,4 mlrd dollar. Bu shuni ko'rsatadiki, tijorat banklari faoliyati uchun xorijiy resurslar — ayniqsa korporativ jalb qilish jihatdan — tez kengaymoqda, raqamli iqtisodiyot sharoitida banklar uchun yangi imkoniyatlar paydo bo'lmoqda¹⁰.

Banklarning ichki faolligi ham sezilarli: 2025-yil 1-iyul holatida jami kredit portfeli 575,25 trln so'mni tashkil etib, davlat banklari bu hajmning ~69 % qismini egallagan. Bu holat banklar ichida davlat segmentining dominantligini va korridor ichida faoliyat yuritadigan tijorat banklarining ichki raqobati muhitini ko'rsatadi. Biroq, ichki kreditlashning yuqori faolligi banklarning resurs bazasini kengaytirishda muhim poydevor bo'lsa-da, xorijiy mijozlar va xalqaro kredit institutlari bilan ishlashda huquqiy, valyuta va moliyaviy risklar orientirini oshiradi¹¹.

Shuningdek, bank aktivlaridagi chet el valyutasida saqlanadigan hissalar ham muhim tendensiyadir — aktivlar ichida 38 % qismini xorijiy valyutada saqlash bilan tiu banklar o'zlarini valyuta riskiga duch qo'ymoqda. Bu esa xorijiy mablag'larni jalb qilish jarayonida huquqiy va reglament jihatdan valyuta almashinuvi, risklarni boshqarish va elektron platformalar orqali operatsiyalarni yuritish kabi sohalarning ahamiyatini oshirmoqda.

Umuman olganda, natijalar quyidagi jihatlariga urg'u beradi: tijorat banklari tomonidan xorijiy kredit mablag'larini jalb qilish imkoniyati mavjud va bu imkoniyat raqamli iqtisodiyotning kengayishi sharoitida yanada mustahkamlanmoqda; ammo bu bilan birga huquqiy jihatlar — valyuta risklari, elektron hujjatlar, KYC/AML talablariga moslik, shaffoflik — yanada muhim ahamiyat kasb qilmoqda. Banklar aktivlarini kengaytirayotgani va xalqaro bozorga chiqish niyatida ekanligi aniqlekin bu jarayon sizsiz huquqiy me'yorlarga muvofiq olib borilishi majburiy.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, tijorat banklari tomonidan xorijiy kredit mablag'larini jalb qilish jarayonida raqamli iqtisodiyot sharoiti muhim rol o'ynaydi. Statistik ma'lumotlar, xususan, 2025-yil 1-oktyabr holatida O'zbekiston banklarining jami aktivlari 866,8 trln so'mni tashkil etgani va bu hajmning ~39 % qismini chet el valyutasida berilgan kreditlar tashkil qilishi, banklar resurslarini diversifikatsiya qilish va xorijiy kredit jalb qilish imkoniyatlarini oshirayotganini ko'rsatadi¹². Bu raqamlar banklar faoliyatining barqarorligini va xalqaro moliyaviy bozorga chiqish salohiyatini tasdiqlaydi.

Shu bilan birga, xorijiy mablag'larni jalb qilish jarayonida huquqiy mexanizmlarning samaradorligi muhim omil hisoblanadi. Misol uchun, 2025-yil birinchi choragida O'zbekiston tashqi qarzi ~68,4 mlrd AQSh dollarini tashkil etgan bo'lib, korporativ sektor ~32,6 mlrd dollar miqdorida resurs jalb qilgan¹³. Bu holat banklar uchun

8 UzDaily. (2025, 27 yanvar). O'zbekiston banklarining aktivlari 769 trillion so'mdan oshdi. <https://www.uzdaily.uz/en/the-assets-of-uzbek-banks-exceed-769-trillion-soums-who-leads-the-sector>

9 O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki. (2025). Moliyaviy barqarorlik hisobotlari.

10 Kun.uz. (2025, 29 mart). O'zbekistonning tashqi qarzi 64,1 milliard dollarga yetdi. <https://www.kun.uz/en/news/2025/03/29/uzbekistans-total-external-debt-hits-641b>

11 O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki. (2022). Banklarning rezident bo'lmaganlarga bo'lgan majburiyatlari

12 UzDaily. (2025, 27 oktyabr). O'zbekiston banklarining aktivlari 866,8 trillion so'mga yetdi. <https://www.uzdaily.uz/en/banking-assets-in-uzbekistan-rise-to-8668-trillion-soums>

13 Kun.uz. (2025, 7 iyul). Korporativ qarzning oshishi fonida O'zbekiston tashqi qarzi 68,4 milliard dollarga yetdi. <https://www.kun.uz/en/news/2025/07/07/uzbekistans-external-debt-hits-684b-amid-surge-in-corporate-borrowing>



yangi imkoniyatlar ochayotgan bo'lsa-da, valyuta riskini boshqarish, KYC/AML talablariga rioya qilish va elektron hujjatlar orqali shaffoflikni ta'minlash kabi huquqiy vazifalarni ham oshirmoqda. Masalan, Milliy Bank va Ipoteka-Bank kabi tijorat banklari xorijiy qarz jalb qilishda elektron shartnomalar va raqamli imzo tizimlaridan faol foydalanmoqda. Bu, o'z navbatida, jarayonlarni tezlashtiradi va huquqiy xatoliklar xavfini kamaytiradi.

Banklarning ichki kreditlash va xorijiy mablag'larni jalb qilishdagi tajribasini solishtiradigan bo'lsak, davlat banklari (Milliy Bank, Ipoteka-Bank) resurslarni kengaytirish va barqarorlikni saqlashga ko'proq e'tibor qaratadi, tijorat banklari esa (Xalq Bank, Aloqabank) raqamli platformalar orqali tezkor xizmatlar va onlayn kredit jalb qilish orqali bozor ulushini oshirishga harakat qilmoqda¹⁴. Shu yo'l bilan, banklar faoliyatida raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi va xorijiy resurslarni jalb qilishning huquqiy mexanizmlari o'zaro bog'liq bo'lib, samarali mexanizm yaratish imkoniyatini beradi.

Bundan tashqari, xorijiy kredit jalb qilishda O'zbekiston banklari uchun cheklovlar va risklar ham mavjud. Misol uchun, chet el kreditorlari bilan ishlashda valyuta kursining o'zgarishi, tashqi qarzning YalMga nisbati, va moliyaviy barqarorlik kabi indikatorlar nazorat qilinishi lozim¹⁵. Shu nuqtai nazardan, banklar uchun huquqiy me'yoriy baza va reglamentlar, elektron platformalar va raqamli xizmatlar bilan integratsiya qilish zarurati ortadi. Bu esa xorijiy mablag'larni jalb qilishning samaradorligini oshiradi, risklarni kamaytiradi va banklar faoliyatining shaffofligini ta'minlaydi.

Umuman olganda, O'zbekiston banklarining tajribasi shuni ko'rsatadiki: xorijiy kredit mablag'larini jalb qilish jarayoni raqamli iqtisodiyot kontekstida ijobiy o'sish tendensiyasiga ega, lekin bu jarayonning barqaror va xavfsiz bo'lishi uchun huquqiy, moliyaviy va texnologik omillarni muvofiqlashtirish zarur. Shu jihatdan, banklar huquqiy mexanizmlarni takomillashtirish, elektron shartnomalarni joriy etish va risklarni samarali boshqarish orqali xalqaro moliyaviy bozor bilan integratsiyani mustahkamlash imkoniyatiga ega bo'ladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, O'zbekiston tijorat banklari tomonidan xorijiy kredit mablag'larini jalb qilish jarayoni raqamli iqtisodiyot sharoitida jadal rivojlanmoqda. Banklar aktivlari va kredit portfeli kesimida sezilarli o'sish kuzatilmoqda, shu jumladan chet el valyutasida berilgan kreditlar ulushi ortib bormoqda. Bu esa banklarning moliyaviy salohiyati va xalqaro moliyaviy bozorga chiqish imkoniyatlarini oshiradi. Shuningdek, davlat banklari resurslarni barqarorlikni saqlashga yo'naltirsa, tijorat banklari raqamli platformalar orqali tezkor xizmatlar va onlayn kredit jalb qilish orqali bozor ulushini oshirmoqda.

Xorijiy mablag'larni jalb qilish jarayonida huquqiy mexanizmlar muhim ahamiyatga ega. Valyuta riskini boshqarish, KYC/AML talablariga rioya qilish, elektron shartnomalar va shaffoflikni ta'minlash banklar faoliyatini barqaror qiladi va xalqaro kreditorlar bilan ishonchli hamkorlikni mustahkamlaydi. Shu bilan birga, tashqi qarzning YalMga nisbati, moliyaviy barqarorlik va ichki kreditlash tendensiyalari banklar uchun xavfsizlik va strategik rejalashtirish jihatidan muhim signal beradi.

Umuman olganda, O'zbekiston banklari xorijiy kredit mablag'larini jalb qilish orqali iqtisodiy rivojlanish va raqamli transformatsiya jarayonini qo'llab-quvvatlamokda. Biroq, bu jarayonning barqaror va xavfsiz bo'lishi uchun huquqiy, moliyaviy va texnologik jihatlar doimiy ravishda nazorat qilinishi va takomillashtirilishi zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Jahon Banki. (2022). Banking sector digital transformation in Central Asia. <https://www.worldbank.org>
2. Kun.uz. (2025, 29 mart). O'zbekistonning tashqi qarzi 64,1 milliard dollarga yetdi. <https://www.kun.uz/en/news/2025/03/29/uzbekistans-total-external-debt-hits-641b>
3. Kun.uz. (2025, 7 iyul). Korporativ qarzning oshishi fonida O'zbekiston tashqi qarzi 68,4 milliard dollarga yetdi. <https://www.kun.uz/en/news/2025/07/07/uzbekistans-external-debt-hits-684b-amid-surge-in-corporate-borrowing>
4. O'zbekiston Respublikasi "Banklar to'g'risida"gi Qonuni, 2020. <https://lex.uz/docs/4748545>
5. O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki. (2022). Banklarning rezident bo'lmaganlarga bo'lgan majburiyatlari
6. O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki. (2025). Banklarning jami kredit va depozit ko'rsatkichlari, 1 yanvar 2025. <https://cbu.uz/en/statistics/bankstats/2470570>
7. O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki. (2025). Moliyaviy barqarorlik hisobotlari.
8. O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki. (2025). Tijorat banklari asosiy ko'rsatkichlari, 1 may 2025. <https://cbu.uz/en/statistics/bankstats/2470570>
9. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori №670 "Bank kreditlari va xorijiy qarzlarni jalb qilish bo'yicha tartib", 2025. <https://azizovpartners.uz/en/memos/state-control-over-the-attraction-of-bank-loans-and-foreign-debt-by-large-enterprises-of-systemic-importance>
10. Rasulov, M. (2022). Xorijiy kredit mablag'larini jalb qilishda AML va KYC talablarining ahamiyati. O'zbekiston Bank Ishlab Chiquvchilari Jurnal, 8(1), 12–23

¹⁴ UzDaily. (2025, 9 avgust). Davlat banklari O'zbekistondagi jami kreditlarning 69 %ini tashkil qiladi. <https://uzdaily.com/en/state-owned-banks-account-for-69-of-all-loans-in-uzbekistan>

¹⁵ Xalqaro Valyuta Fondi (IMF). (2025). O'zbekiston Respublikasi: Tashqi qarz va iqtisodiy holat bo'yicha hisobot. <https://www.imf.org/>



11. UzDaily. (2025, 27 oktyabr). O'zbekiston banklarining aktivlari 866,8 trillion so'mga yetdi. <https://www.uzdaily.uz/en/banking-assets-in-uzbekistan-rise-to-8668-trillion-soums>
12. UzDaily. (2025, 27 yanvar). O'zbekiston banklarining aktivlari 769 trillion so'mdan oshdi. <https://www.uzdaily.uz/en/the-assets-of-uzbek-banks-exceed-769-trillion-soums-who-leads-the-sector>
13. UzDaily. (2025, 9 avgust). Davlat banklari O'zbekistondagi jami kreditlarning 69 %ini tashkil qiladi. <https://uzdaily.com/en/state-owned-banks-account-for-69-of-all-loans-in-uzbekistan>
14. Xalqaro Valyuta Fondi (IMF). (2025). O'zbekiston Respublikasi: Tashqi qarz va iqtisodiy holat bo'yicha hisobot. <https://www.imf.org/>
15. Xalqaro Valyuta Fondi. (2021). Financial sector development and regulation in emerging markets. <https://www.imf.org>



IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 12

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.



Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>